

4. Кашлев С. С. Современные технологии педагогического процесса: Пособие для педагогов. Минск: Высшая школа, 2000. 95 с.

5. Кривильова О. А. Компоненти психолого-педагогічної діяльності майбутніх викладачів ПТНЗ. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. праць*. Запоріжжя: КПУ, 2015. Вип. 43 (96). С. 170–175.

6. Лозова В. Стратегічні питання сучасної дидактики. В кн.: *Розвиток педагогічної і психологічної науки в Україні*. Ч.1. Харків: ОВС, 2002. С. 96–97.

7. Пехота О. М. Індивідуальність учителя: теорія і практика: навчальний посібник. Миколаїв: Іліон, 2011. 272 с.

8. Пиаже Ж. Избранные психологические труды. М. : Междунар. пед академия, 1994. 680 с.

REFERENCES

1. Voloshyna, O. V. (2007). *Pedahohichni umovy vykhovannia tolerantnosti u pidlitkiv starshoho viku v pozaklasnii roboti*. [Pedagogical conditions in tolerance education with older adolescents in extracurricular activities]. Kherson.

2. Holoborodko, O. A. (2008). *Osobystisno oriientovanyi pidkhid do moralnoho vykhovannia uchniv 6-7 klasiv u protsesi vyvchennia inozemnoi movy*. [Personally-oriented approach to students' moral education in 6-7 grades in the process of foreign language learning]. Kyiv.

3. Huzenko, N. O. (2018). *Poniattia «Dosvid moralnoi povedinky osobystosti» v naukovopedahohichnykh doslidzhenniakh*. [The concept «experience of a person's moral behavior» in scientific and pedagogical research]. Kharkiv.

4. Kashlev, S. S. (2000). *Sovremennye tekhnolohyy pedahohyeheskoho protsessa: Posobyе*

dlia pedahohov. [Modern technologies in a pedagogical process: A guide for teachers]. Mynsk.

5. Kryvylova, O. A. (2015). *Komponenty psykhologo-pedahohichnoi diialnosti maibutnikh vykladachiv PTNZ*. [Components of psychological and pedagogical activity of future teachers in vocational schools]. Zaporizhzhia.

6. Lozova, V. (2002). *Stratehichni pytannia suchasnoi dydaktyky*. [Strategic issues in modern didactics]. Kharkiv.

7. Piekhota, O. M. (2011). *Indyvidualnist uchytelia: teoriia i praktyka: navchalnyi posibnyk*. [Teacher's individuality: theory and practice: a textbook]. Mykolaiv.

8. Pyazhe, Zh. (1994). *Yzbrannye psykholohyeheskye trudy*. [Selected psychological works].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ГУЗЕНКО Наталія Олександрівна – аспірантка кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

Наукові інтереси: виховання, досвід моральної поведінки, старші підлітки, заклад середньої освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

HUZENKO Nataliia Oleksandrivna – is a Postgraduate Student at the Department of Educational Studies and Innovative Pedagogy in H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University.

Circle of scientific interests: upbringing, moral behaviour experience, older adolescents, school education.

Стаття надійшла до редакції 28.04.2021 р.

УДК 371.124

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-194-199-204

ДАНИЛОВ Сергій Олександрович –

здобувач кафедри педагогіки та менеджменту освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9249-5819>

e-mail: pednauk@gmail.com

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ЗРІЛОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА У ПРОЦЕСІ КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Одним з провідних видів професійної діяльності викладача є комунікативна діяльність, за допомогою якої педагог реалізує свої професійні функції викладання, навчання та виховання. Дійсно, діяльність викладача пов'язана з постійною комунікацією (читання лекцій, проведення практичних, семінарських занять), умінням інтерпретувати й представляти зміст навчальної дисципліни

«Педагогіка», грамотно і яскраво відтворювати свої думки, а також – впливати, переконувати, встановлювати комунікативний контакт та зворотній зв'язок з аудиторією.

Відтак, важливими характеристиками професіоналізму майбутнього педагога є комунікативна культура та комунікативна компетентність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних працях всебічно розглядаються сутність та шляхи розвитку

соціальної зрілості особистості у контексті підготовки майбутнього педагога (О. Андрієнко, О. Ганжа, М. Ємельянова, О. Каменева, М. Лебедик, В. Радул, О. Солдатченко та ін.); окремі аспекти формування соціальної зрілості у професійній освіті (Т. Комар, О. Коптева, Т. Мальцева, О. Михайлов, С. Поліщук, І. Руднева, Т. Хмурина, Г. Яворська та ін.).

Мета статті – показати як спілкування, комунікативна взаємодія майбутнього педагога впливає на ефективність розвитку його соціально-професійної зрілості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ми враховуємо думку Л. І. Гур'є, що у сучасних умовах головною функцією викладача є створення умов для того, щоб освітній процес став творенням особистості, яка самостійно здійснює свою освіту. Відповідно, технології організації освіти мають бути спрямованими на переорієнтацію діяльності викладача від інформаційної до організаційної з керівництва самостійною навчально-пізнавальною, науково-дослідною, професійно-практичною діяльністю студентів. Звідси – вимога активізації навчальної діяльності студентів, що зі свого боку «передбачає підвищення рівня активності не тільки тих, хто навчається, але й викладачів, а також розгляду навчання як процесу міжособистісної взаємодії і спілкування в системах «викладач-студент» та «студент-студент», що організуються у напрямку досягнення спільної мети – формування теоретичного і практичного досвіду, розвитку особистості майбутнього фахівця, а також розвитку самого викладача», – вважає Л. І. Гур'є [3, с. 6].

На думку А. О. Деркача та Н. В. Кузьміної, комунікація стосується чи не всіх основних сторін міжособистісної взаємодії у педагогічному процесі. При цьому згадані науковці вважають, що спілкування є не стільки обміном інформацією, скільки процесом взаємодії і взаємовпливу учасників освітнього процесу. Під час спілкування, внаслідок систематичних контактів, у процесі спільної діяльності її учасники отримують різноманітні знання про себе, своїх товаришів, колег, про способи найбільш раціонального вирішення поставлених завдань. У спілкуванні виявляються емоційні стани і переживання кожного учасника стосовно інших, виробляються вміння діяти в інтересах колективу тощо. Тобто, комунікація є важливим фактором соціалізації особистої майбутнього викладача у соціокультурному професійному середовищі, способом сприйняття норм і настанов професійної

культури, розвитку індивідуальних професійно важливих якостей та здібностей.

Розглядаючи активізацію комунікативної діяльності майбутнього педагога як вияв соціальної комунікації, ми враховуємо результати досліджень Н. К. Іконнікової, В. О. Кан-Каліка, Р. С. Немова, а саме:

1. Комунікація передбачає обмін інформацією в соціальному символічному просторі, здійснюється людьми та між людьми. Отже, комунікація є основою соціальних стосунків як у суспільстві загалом, так і у певній соціальній групі.

Комунікація передбачає відмінності в досвіді учасників взаємодії та потребу встановлення певного загального розуміння питання, що не може бути досягнуто незалежно кожним комунікатором.

Комунікація передбачає дію, участь суб'єкта в деякому акті. Комунікатори створюють певну ситуацію в соціальному просторі, відтворюючи за допомогою певних правил ті чи ті соціальні структури, відношення, або конструюючи їх за своїм задумом.

Необхідною умовою становлення педагогічної комунікації є оволодіння майбутнім викладачем структурою цього процесу, знаннями того, яким чином можна організувати комунікативну взаємодію та удосконалити виховний вплив на студентів [7, с. 70]. У цьому контексті В. А. Кан-Калік виділяє 4 етапи комунікації, що відповідають структурі педагогічної взаємодії:

1. Моделювання педагогом майбутнього спілкування (прогностичний етап).

2. Початковий етап спілкування. Його мета – встановлення емоційного і ділового контакту у педагогічній взаємодії.

3. Керування спілкуванням. Це свідомо і цілеспрямована організація взаємодії з використанням процесу спілкування відповідно до визначеної мети.

4. Аналіз спілкування (етап самокоригування). Головне завдання цього етапу співвідношення мети, засобів, результатів взаємодії, а також моделювання подальшого спілкування [7, с. 70].

Оскільки комунікація виконує функції соціалізації та культурного обміну, ми вважаємо, що необхідною умовою активізації комунікативної діяльності майбутніх викладачів є відпрацювання стратегій комунікативної взаємодії. Ми враховуємо думку К. О. Абульханової-Славської, то: «стратегія – це здатність до самостійної побудови свого життя, допринципового, усвідомленого його регулювання у

відповідності до кардинального напрямку; це спосіб вирішення протиріч між зовнішніми та внутрішніми умовами реального життя» [1, с. 17]. У процесі комунікативної взаємодії на основі ціннісних орієнтацій та установок формуються основні психологічні регулятори поведінки фахівця і на їх основі «Я-образ», як узагальнена система самооцінки та саморегуляції поведінки.

Зазначимо, що формування культури професійно-педагогічного спілкування передбачає осмислене засвоєння норм взаємин викладача зі студентами, колегами. Керуючись цими нормами, педагог коригує свої емоційні сприйняття, волю, особисті прояви характеру.

Культура спілкування передбачає виникнення діалогу, в якому висловлювання кожного з учасників є значущим для всіх. Під час діалогічного спілкування суб'єкт здійснює рух не тільки зовні в середину, тобто здійснює інтеріоризацію, а й із середини зовні, створюючи цим рівність співбесідників. Таке розуміння педагогічного спілкування ґрунтується на поважному ставленні до вихованця як рівноправного учасника діалогу з учителем, суб'єкту спілкування.

У працях К. Роджерса цей аспект визначається як істинність самовираження, конгруентність. Свобода є і передумовою діалогу, і відмінною рисою його здійснення, і в деякій мірі його результатом. У діалог здатна вступити людина, яка готова до реалізації своєї свободи у взаємодії з іншими. Прийняття власної свободи вимагає певних зусиль, але при цьому людина отримує шанс реалізувати свій потенціал свободи і, відповідно, перед нею відкривається простір особистісного зростання.

Дослідження М. М. Бахтіна, І. Д. Беха, В. С. Біблера, С. Л. Братченка, М. Бубера, О. О. Галицького, М. С. Кагана, М. В. Кларіна, Ю. М. Лотмана, К. Роджерса, В. В. Серікова та інших вчених дали можливість визначити діалог як унікальне середовище становлення духовно зрілої особистості.

Діалог розкривається як процес залучення особистості до культури, спосіб реалізації самопізнання, особистісного становлення. Духовні цінності неможливо передати шляхом пояснення, заучування, наказу, жорсткого контролю, зовнішнього монологічного впливу. Лише вдивляючись в іншу людину, вступаючи з нею в уявний чи реальний діалог, людина розуміє саму себе, виходить за рамки уявлень про себе.

Під діалогом В. В. Серіков розуміє специфічне соціокультурне середовище, яке створює сприятливі умови для прийняття особистістю

нового досвіду, ревізії попередніх смислів тощо. Автор окремо виділяє особливу якість діалогу: у ньому гуманітарне – рефлексія позицій учасників діалогу, їх логіко-вербальний виклад, органічно поєднується з когнітивним, дослідницьким ставленням до проблеми. Саме ця двуєдина спрямованість діалогу, на думку автора, робить його універсальною характеристикою особистісно-розвивальних освітніх технологій.

Потенціал освітнього діалогу, на нашу думку, буде найбільш повно розгортатися у тому випадку, коли освітній процес буде характеризуватися такими змістовними та формально-динамічними особливостями:

а) контекстуальність щодо внутрішнього світу особистості, коли текст, що вивчається, лежить в «контексті» особистісно-смісловій сфери учасників освітньої програми; це актуалізує особистісні смисли, а не поверхнєве відтворення, і забезпечує вияви морального вибору, мотиваційного обґрунтування життєдіяльності тощо;

б) відкритість як спосіб представлення в освітньому матеріалі відкритих для доповнення, нестійких, невірноважених, парадоксальних (феноменальних) фактів, які не мають однозначного тлумачення; спосіб їх пізнання – це критична рефлексія, яка дозволяє звертатись до смислотворчості особистості замість механічного заучування; при цьому відбувається постійне прояснення суб'єктом своїх смислових значень явища, яке розглядається, завдяки чому відбувається включення ненаукових уявлень в контекст науки, що забезпечує появу особистісного смислу;

в) метафоричність навчально-виховного матеріалу як механізм активізації синкретичного емоційного охоплення цілісної ситуації (в єдності асоціативних, інтуїтивних, логічних зв'язків) і актуалізації смислового потенціалу особистості;

г) ігрові форми навчальної взаємодії з притаманною для гри свободою, змагальністю, що актуалізує проблему самореалізації особистості і дозволяє їй у деякій мірі реалізувати свої потенції, створюючи власний світ, особливий простір, програючи в ньому свої ролі і моделі реальності; через імітацію життєвої ситуації, яка дозволяє апробувати цю цінність у дії і в спілкуванні з іншими людьми, порівняти з іншими цінностями;

д) діалогічний характер стосунків учасників освітньої програми як взаємодія цілісної особистості зі світом культури, в якому відбувається прояснення, навіть перегляд своїх цінностей, пошук шляхів саморозвитку і, водночас, активно

розвивається рефлексивна функція особистості.

Ми враховуємо ідеї Н. Сороко, що для активізації комунікативної діяльності потрібно вдосконалити процес формування комунікативної компетентності. Зокрема, це:

– створення різноманітних тренінгів, під час яких майбутній викладач оволодіває інформаційно-комунікаційними технологіями через свій фаховий предмет;

– упровадження практичних семінарів та майстер-класів, коли учасники не тільки відпрацьовують навички, але й діляться досвідом використання ІКТ та комунікації у освітніх і виховних цілях;

– упровадження дистанційної форми навчання, при якій викладачі й студенти мають змогу спілкуватися з відомими науковцями, набувати нових знань, збагачувати свій світогляд.

Ми поділяємо позицію А. А. Кайбіяйнен, що професійна й педагогічна майстерність викладача неподільно пов'язані з розвитком його мовної та мовленнєвої культури, з успішною мовленнєвою діяльністю, що відбувається у процесі неперервної комунікації зі студентами та колегами [8, с. 48–49]. Відповідно, існує необхідність оптимізації розвитку комунікативно-мовленнєвої компетентності майбутніх викладачів, формування й розвитку риторичних умінь і навичок.

Розкрити психологічні механізми впливу індивідуального стилю спілкування педагога на становлення його професійної майстерності дозволяє теорія інтегральної індивідуальності, розроблена В. С. Мерліним [9]. З позиції цієї теорії, індивідуальний стиль педагогічного спілкування є, обумовленою цілями педагогічної діяльності та властивостями індивідуальності педагога, своєрідністю притаманної йому стійкої системи засобів і способів комунікативної взаємодії з учнями. Ця система включає ставлення педагога до студентів і певні установки щодо вибору способів спілкування з ними, внутрішні засоби комунікативної орієнтації (уміння оцінити й інтерпретувати ситуацію, знання своїх індивідуальних особливостей і особливостей розвитку комунікативних умінь та здібностей студентів), систему комунікативних операцій і прийомів, лінгвістичні особливості спілкування (синтаксичні, лексичні та інші виразні засоби).

Ми враховуємо думку С. Л. Братченка, який для опису системи психолого-правових основ спілкування в освітньому середовищі пропонує використовувати поняття «комунікативні права особистості», що

визначає межі свободи комунікаторів таким чином, щоб забезпечити їх взаємодію на основі взаємного визнання і без насилля. Він виділяє такі основні комунікативні права особистості: на свою систему цінностей; бути відповідальним суб'єктом, співавтором спілкування (право на самодетермінацію); на гідність і її самоповагу; на індивідуальність і своєрідність, на відмінність від співрозмовника; на незалежність і суверенітет; на вільну, нічим не регламентовану думку; на відстоювання своїх прав [2].

Важливою функцією комунікації між викладачем та студентом, а також між студентами є обмін інформацією, залучення майбутніх викладачів до діяльності в інформаційному середовищі.

Інформаційне середовище стимулює учасників освітнього процесу на участь в принципово новому виді комунікації, орієнтовану на діяльнісний, операційний характер поведінки. Відтак, сучасні тенденції розвитку інформаційного суспільства призвели до зростання вимог до інформаційної культури та інформаційно-комунікативної діяльності особистості майбутнього педагога як характеристики його професіоналізму. Педагогу все більше потрібні знання, сформовані вміння та навички ефективної взаємодії зі швидко мінливим інформаційним середовищем, вміння використовувати надані нею можливості.

Ми враховуємо позицію, висловлену в методичних рекомендаціях ЮНЕСКО «Інформаційні та комунікаційні технології у підготовці викладачів», де зазначено, що «Інформаційні та комунікаційні технології надають у розпорядження суспільства потужні засоби для перетворення існуючої моделі освіти, в якій провідна роль належить викладачеві й основною є робота з текстами, у багатому, орієнтованому на учня інтерактивному середовищі для роботи зі знаннями. Щоб упоратися з такими завданнями, навчальні заклади мають освоїти нові технології і пристосувати інструментарій ІКТ до використання у навчальному процесі» [6, с. 19].

М. І. Жалдак, Н. В. Морзе, Ю. С. Рамський вважають, що у студентів мають бути сформовані такі компоненти інформаційної культури:

– розуміння сутності інформації та інформаційних процесів, їх ролі в пізнанні навколишньої дійсності та творчої діяльності людини, в управлінні технічними і соціальними процесами, в забезпеченні зв'язку живого із зовнішнім оточенням;

усвідомлення проблем подання інформації, її сприймання і розуміння, сутності формалізації суджень, зв'язку між змістом і формою подання, ролі інформаційного моделювання в сучасній інформаційній технології;

– розуміння сутності неформалізованих, творчих компонентів мислення; уміння добирати і формулювати мету, здійснювати постановку задач, висувати гіпотези, будувати інформаційні моделі досліджуваних процесів і явищ, аналізувати їх за допомогою засобів інформаційних технологій та інтерпретувати отримані результати, систематизувати факти, осмислювати і формулювати висновки, узагальнювати спостереження, передбачати наслідки рішень, що приймаються, дій щодо їх вирішення та вміння їх оцінювати; вміння добирати послідовність операцій і дій у професійній діяльності, розробляти програму спостереження, дослідів, експерименту;

– володіння знаряддєвими застосуваннями електронних обчислювальних машин, системами опрацювання текстової, числової і графічної інформації, баз даних і знань, предметно-орієнтованими прикладними системами, системами телекомунікацій; розуміння сутності штучного інтелекту; уміння формалізувати наявні у людини знання й адекватно інтерпретувати формалізовані описи, дотримуватися належного співвідношення між формалізованою і неформалізованою складовими [4].

Інформаційна культура має свою структуру, в якій можна виділити два елементи:

1. Теоретико-світоглядний блок (комплекс теоретичних знань і уявлень про інформацію, інформаційну сферу, усвідомлення об'єктивних факторів зовнішнього світу, переконання, принципи, установки особистості тощо).

2. Практичні вміння та навички (адекватна реакція на інформаційні явища і процеси, операції з виявлення та обробки інформації тощо).

Вважаємо, що програми й технології розвитку професіоналізму майбутнього педагога повинні містити блок з розвитку інформаційної культури особистості. Високий рівень інформаційної культури педагога визначається виробленням у нього власної позиції, ціннісного ставлення до об'єктів і явищ інформаційного середовища, формуванням поглядів і переконань щодо глобального інформаційного простору, способах інформаційної взаємодії в ньому, можливості та проблеми його пізнання і перетворення людиною і також способи формування цього компонента інформаційної культури у своїх учнів.

Слід враховувати, що діяльність людини в інформаційному середовищі ґрунтується на комунікативній концепції функціонування інформаційного простору, в якій воно розглядається передусім як засіб здійснення соціокультурних функцій [10, с. 51].

Умовами ефективності цього процесу безумовно є розвинута інформаційна культура викладачів (як носіїв професійної й інформаційної культури), цілепокладання комунікативної діяльності, насичення педагогічними цінностями інформаційного простору, знання і дієвість норм і правил користування інформаційними технологіями, особливо, мережею Інтернет. Як зазначає більшість науковців, викладач повинен першим освоїти простір Інтернет і зробити його етично безпечним для студентів (розробити конкретні посилання на безпечні сайти).

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Отже, активізація комунікативної взаємодії у системах «викладач-студент» та «студент-студент» має відбуватися у таких видах діяльності: навчальній (збільшення діалогічних та полілогічних форм взаємодії в процесі вивчення навчальних курсів, у процесі педагогічної практики, у розв'язанні завдань самостійної підготовки з використанням інформаційно-комунікативних технологій тощо), виховній (відпрацювання комунікативних умінь і навичок під час виховних заходів), соціокультурній (у роботі студентського самоврядування, у громадській діяльності), науково-дослідній (в процесі роботи з науковою інформацією у спілкуванні з науковцями, при представленні результатів своєї роботи (наукові семінари, конференції тощо)).

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Абульханова-Славская Е. А. Стратегия жизни. М. : Мысль, 1991. 285 с.
2. Братченко С. Л. Межличностный диалог и его основные атрибуты // Психология с человеческим лицом: гуманистическая Перспектива в постсоветской психологии / Под ред. Д. А. Леонтьева, В. Г. Щур. Смысл, 1997. С. 201–222.
3. Гурье Л. И. Состав и структура профессиональной компетентности преподавателя вуза // Сборник методик диагностики педагогического мастерства и профессиональной компетентности учителя. Новокузнецк, 2001. С. 5–23.
4. Жадлак М. І., Морзе Н. В., Рамський Ю. С. Основи інформатики як одна з вагомих складових систем навчальних предметів загальноосвітньої школи // Сучасні інформаційні технології в начальному процесі. К. : КПУ ім. М. П. Драгоманова, 1995. С. 3–16.
5. Иконникова Н. К. Социальная

коммуникация: понятие, символическое содержание // Личность. Культура. Общество. 2001. С. 193–208.

6. Информационные и коммуникационные технологии в подготовке преподавателей. Руководство по планированию. ЮНЕСКО. (Препринт Института новых технологий (Россия)). 12005. 1285 с.

7. Кан-Калик В. А. Основы профессионально-педагогического общения. Грозный, 1979. 138 с.

8. Кайбияйнен А. А. Формирование коммуникативно-речевого компонента деятельности преподавателей вузов // Сборник методик диагностики педагогического мастерства и профессиональной компетентности учителя. Новокузнецк, 2001. С. 47–55.

9. Мерлин В. С. Структура личности: характер, способности, самосознание [учебное пособие]. Пермь: ПГПИ, 1990. 110 с.

10. Мишенина Г. В. Информационная культура личности и профессионализм педагога / Г. В. Мишенина (электронный ресурс) <http://ito.edu.ru/2006/Rostov/II/6/II-6-3.html/>

REFERENCES

1. Abul'hanova-Slavskaja, E. A. (1991). *Strategija zhizni* [Life strategy]. Moscow.

2. Bratchenko, S. L. (1997). *Mezhlichnostnyj dialog i ego osnovnye atributy*. [Interpersonal dialogue and its main attributes].

3. Gur'e, L. I. (2001). *Sostav i struktura professional'noj kompetentnosti prepodavatelja vuzov*. [The composition and structure of university lecturer's professional competence]. Novokuzneck.

4. Zhadlak, M. I., Morze, N. V., Rams'kij, Ju. S. (1995). *Osnovi informatiki jak odna z vagonih skladovih sistem navchal'nih predmetiv zagal'noosvitn'oi shkoli*. [Fundamentals of information technology as one of important elements of system of comprehensive school disciplines]. Kyiv.

5. Ikonnikova, N. K. (2001). *Social'naja komunikacija: ponjatje, simvolicheskoje soderzhanie*. [Social communication: concept, symbolic content].

6. *Informacionnye i kommunikacionnye tehnologii v podgotovke prepodavatelej. Rukovodstvo po planirovaniju*. [Information and communication technologies in training teachers. A guide on planning].

7. Kan-Kalik, V. A. (1979). *Osnovy professional'no-pedagogicheskogo obshhenija* [Fundamentals of professional and pedagogical communication]. Groznyj.

8. Kajibajnen, A. A. (2001). *Formirovanie kommunikativno-rechevogo komponenta dejatel'nosti prepodavatelej vuzov*. [Fundamentals of professional and pedagogical communication]. Novokuzneck.

9. Merlin, V. S. (1990). *Struktura lichnosti: harakter, sposobnosti, samosoznanie*. [Personality structure: character, abilities, self-awareness]. Perm'.

10. Mishenina, G. V. *Informacionnaja kul'tura lichnosti i professionalism pedagoga*. [Personality information culture and professionalism of teacher].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ДАНИЛОВ Сергій Олександрович — здобувач кафедри педагогіки та менеджменту освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: проблеми соціально-професійного розвитку особистості.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

DANYLOV Serhii Oleksandrovych – Aspirant of the Department of Pedagogy and Management of Education of the Volodymyr Vynnychenko Centralukrainian State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: problems of socio-professional development of personality.

Стаття надійшла до редакції 20.04.2021 р.

УДК 174.7:378.014.61

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-194-204-208

ДОРОЖКО Анастасія Олександрівна –

аспірантка кафедри педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

ORCID:<https://orcid.org/0000-0001-6329-5246>

e-mail: anastashaadorozhkina@gmail.com

СТАН І ПРОБЛЕМИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ТА ПРИЧИНИ ЇЇ ПОРУШЕННЯ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сьогодні проблема академічної доброчесності стоїть досить гостро. У закладах вищої освіти питанням прищеплення фундаментальних цінностей академічної доброчесності стала приділятися велика увага. У зв'язку з цим став необхідним аналіз стану академічної доброчесності. У широкому контексті український термін

«академічна доброчесність» позначає семантичну кількість слів-складників, а саме: «академічна», «добро» і «чесність».

В англomовному контексті, звідки й пішов термін, в освітній галузі використовується термін «academic integrity», який при дослівному прямому перекладі означає «академічна цілісність», а при сенсовому означає «академічна сумліннясть»,